

Гамаюнова Валентина Василівна

Миколаївський національний аграрний університет, доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри землеробства, геодезії та землеустрою

Бакланова Тетяна Вікторівна

Херсонський державний аграрно-економічний університет, кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри рослинництва та агроінженерії

ВІД ЕКЗОТИКИ ДО ТРАДИЦІЙ: ХУРМА В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. В умовах війни, аграрний сектор стає важливим джерелом доходу для багатьох регіонів. Вирощування хурми може стати альтернативою для фермерів, які зазнали збитків через військові дії. Хурма має високий попит на ринку, як в Україні, так і за кордоном, що може забезпечити стабільний прибуток. Хурма (*Diospyros*) - це фрукт, який стає все більш популярним у світі завдяки своїм смаковим якостям та поживній цінності. В Україні хурма традиційно не була поширена, але з огляду на зміни клімату та підвищення середньорічних температур, ця культура може стати перспективною для вирощування в різних зонах країни. Південні регіони, зокрема Одеська, Миколаївська та Херсонська області, мають сприятливі умови для її розвитку. Також можливо вирощування хурми в центральних областях, за умови добору морозостійких сортів.

Викладення основного матеріалу. Хурма – це багате джерело вітамінів А, С, Е, харчових волокон та значної кількості антиоксидантів, що сприяють зміцненню імунної системи та зменшенню ризику багатьох захворювань. Хурму споживають як у свіжому вигляді, так і у вигляді сушених фруктів, джемів, варень та інших продуктів. Плоди хурми використовуються в народній медицині для лікування різних хвороб, таких як шлунково-кишкового тракту, серцево-судинні захворювання та інші. Вітаміни та мінерали, що містяться в хурмі, сприяють покращенню загального стану здоров'я [1, 2].

Хурма є досить стійкою до змін клімату культурою, здатною адаптуватися до нових умов. Вона потребує помірного клімату з достатньою кількістю сонячного світла та може витримувати

короткочасні посухи, що робить її перспективною для вирощування в умовах, коли традиційні культури можуть зазнавати збитків через екстремальні погодні явища. Хурма надає перевагу родючим, добре дренованим ґрунтам з нейтральною або слабо кислою реакцією. В Україні багато регіонів мають ґрунти, які підходять для вирощування цієї культури.

Вирощування плодкових насаджень, таких як хурма, сприяє покращенню екологічної ситуації: дерева поглинають вуглекислий газ, виробляють кисень і сприяють збереженню біорізноманіття. Це важливо в умовах глобальних кліматичних змін.

Добір сортів є важливим фактором успішного вирощування хурми. Сучасні сорти хурми мають високу стійкість до багатьох захворювань і шкідників, що знижує потребу у використанні пестицидів і підвищує врожайність. Це особливо важливо в умовах обмеженого доступу до ресурсів під час війни.

За даними FAO, найбільшими виробниками хурми є країни Азії, зокрема Китай, Корея та Японія [3]. Китай є лідером у виробництві хурми, забезпечуючи понад 70% світового обсягу (рис. 1). Країна вирощує багато сортів хурми, включаючи японську (*Diospyros kaki*). В Європі Іспанія є одним з найбільших виробників хурми, завдяки сприятливим кліматичним умовам. У світі існує безліч сортів хурми, які вирощуються за різними технологіями. Наприклад, в Іспанії та Італії активно розвивається вирощування хурми в теплицях, що дозволяє отримувати високі врожаї протягом року.

Врожайність хурми може варіюватися залежно від регіону, елементів технології та сортів. У світі середня врожайність хурми становить близько 10-15 т/га. У деяких країнах цей рівень може досягати 20-25 т/га завдяки інтенсивним агрономічним практикам. У країнах Європи, таких як Іспанія та Італія, врожайність хурми коливається від 10 до 15 т/га, залежно від умов вирощування та сортів (рис. 2).

Рис. 1. Динаміка валових зборів плодів хурми в світі та Китаї, млн. т (за даними FAOSTAT, 2023)

Рис. 2. Врожайність хурми в різних країнах, т/га (за даними FAOSTAT, 2023)

В Україні вирощують як традиційні, так і нові сорти хурми, які адаптовані до місцевих умов. Найбільш популярними є такі сорти, як

"Кахо", "Танжело" та "Фую". Вирощування хурми в Україні ще не стало масовим, але з урахуванням адаптації сортів та належного догляду, врожайність може становити приблизно 5-10 т/га на початкових етапах. З часом і за умов належного розвитку агрономії зазначений рівень урожайності може зрости. Вирощування хурми є важливим джерелом доходу для фермерів у багатьох регіонах. Зростаюча зацікавленість до здорового харчування та екзотичних фруктів створює попит на хурму на внутрішньому та зовнішньому ринках, що робить цю культуру економічно вигідною.

Хурма має високу рентабельність порівняно з традиційними культурами, тож її вирощування може стати вигідним бізнесом для фермерів, створити нові робочі місця в сільському господарстві та сприяти розвитку місцевих економік.

Висновки. Хурма є важливою культурою з багатим харчовим, медичним та економічним значенням. В умовах змін клімату її витривалість та здатність адаптуватися до посухи роблять її перспективною культурою для вирощування у регіонах з посушливим кліматом. Ця культура може стати не лише смачним і корисним продуктом на столах українців, а й вигідним бізнесом для фермерів. З правильним підходом до елементів технології, добору сортів і маркетингу хурма може зайняти гідне місце в українському сільському господарстві, сприяючи економічному розвитку регіонів та підвищенню якості життя населення. Хурма є перспективною культурою з великим потенціалом для розвитку в Україні та інших країнах. Врожайність хурми варіюється в залежності від регіону, але в цілому вона має потенціал для досягнення високих показників при належному догляді та виборі сортів. Збільшення площ насаджень хурми може стати однією з ефективних стратегій адаптації до змін клімату.

Література

1. Козлова О. П., Домарацький Є. О. Хурма - королева нішевого садівництва Півдня України. *Агробізнес Сьогодні*. 2021. № 5(444). С. 70-71.
2. Козлова О. П., Домарацький Є. О. Біоекологічні особливості репродукції та перспективи вирощування хурми гібридної в умовах Південного степу України. *Таврійський науковий вісник*. 2021. № 117. С. 95-101. DOI <https://doi.org/10.32851/2226-0099.2021.117.13>.
3. Luo Z., et al. Persimmon industry in China. In: *VII International Symposium on Persimmon*. 2021. № 1338. p. 25-30.

4. Грабовецька О. А. Перспективи культури хурми (*Diospyros L.*) в умовах Півдня України. *Генетичні ресурси рослин*. 2020. № 27. С.44–54.

Трофименко Петро Іванович

Національний університет

*«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
доктор сільськогосподарських наук, доцент,
професор кафедри лісового господарства та
агротехнологій*

Пінчук Олександр Віталійович

Національний університет

*«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
кандидат сільськогосподарських наук, доцент
кафедри лісового господарства та
агротехнологій*

Ларченко Людмила Борисівна

*Голова фермерського господарства
«САД ЛАРЧЕНКА»*

ПРОДУКТИВНІСТЬ САДОВОЇ ПОЛУНИЦІ ЗА РІЗНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОЩУВАННЯ

Підвищенню продуктивності полуниці садової та отриманню якісного врожаю сприяє вирощування її за екологічно спрямованою технологією, що передбачає максимальне насичення традиційної технології елементами біологізації. За такої технології найвищу продуктивність полуниця формує за утримання ґрунту під чорними агротканиною і плівкою в рядах та соломою – у міжряддях.

Постановка проблеми. Однією з спеціалізацій фермерського господарства «САД ЛАРЧЕНКА» є вирощування полуниці у відкритому ґрунті для продажу у свіжому вигляді. Вирощування суниці є важливим світовим ягідним бізнесом, про те його ефективність залежить від технології вирощування [1]. Особливого значення в цьому аспекті набуває перехід від традиційних технологій до технологій, що передбачають отримання екологічно чистої продукції. За таких умов істотно зменшується застосування мінеральних добрив, хімічних заходів захисту на користь препаратів